

הל' בישול בשבת - [יב] קדירה על גבי קדירה - והפלאטה החשמלית

רב דניאל שטיין

א. רמ"א (סי' רנ"ג סע' א') - מותר לסמוך לה קדירה בחוצה לה. [משלב טק טו - י"א (שע"ז) - חידושי רבי עקיבא איגר בכונת המגן אברהם] דלא שרינן הכא כ"א הסמיכה בע"ש להשהותה משתחשך אבל להחזיר בשבת אסור אפילו בסמיכה ורק לסברא שניה המוזכר בסוף הסעיף מותר אפילו בחזרה ע"פ האופנים המבוארים בס"ב (שע"ז) - דגול מרבבה בביאור דברי המגן אברהם, וכן הסכים לדינא בספר בית מאיר, וכן כתב בחידושי הר"ן בשם הרא"ה, וכן כתבו בתוספות ל"ז בד"ה מהו) אבל כמה אחרונים חולקין ע"ז ודעתם דחזרה בסמיכה מותר לכ"ע. ואפי' בסמיכה לכתחלה בשבת (שע"ז) - בית מאיר הנ"ל וגם בספר דגול מרבבה לדעה השניה. אכן בחידושי הר"ן מחמיר בזה) יש מקילין היכא שהקדירה עדיין חם ומבושל כל צרכו.

ב. רמ"א (סי' רנ"ג סע' ב') - י"א דכל שהוא סמוך לחשיכה וכו' אם הוא סמוך כ"כ שאם נצטנן הקדירה אי אפשר להרתיחה מבעוד יום, דינו כמו בשבת עצמו. ויש מקילין בזה, והמנהג להקל, אך טוב להחמיר במקום שאין צורך כל כך. [משלב טק עב - והיינו רק לענין דבעינן גרופה וקטומה כמו בשבת אבל לענין דעתו להחזיר ושלא יניחנו ע"ג קרקע לא בעינן בזה (תו"ש והגר"א בשם הרא"ש)].

ג. רמ"א (סי' רנ"ג סע' ה') - וכל הדברים שאסור לעשות מדברים אלו, אסור לומר לאינו יהודי לעשות. לכן אסור לומר לאינו יהודי להחם הקדירה אם נצטנן. [בל"ל זה להחם - הפמ"ג וכו' כתב דכיון דק"ל דשבות לצורך שבת שרי לכתחלה ובדבר יבש אין בו רק שבות דחזרה אפשר דהמיקל בזה ע"י א"י אין גוערין בו ועיין לקמן בסימן שי"ח בסופו מה שכתב השע"ת בשם מהרי"ט להקל בדבר יבש שאין בו מרק ליתנו תוך התנור ע"י א"י אף לכתחלה, ובסימן זה משמע מכמה פוסקים דאין סוברין כן ועיין במ"א סקל"ו ובתו"ש ומ"מ נראה דיש לסמוך עליו לצורך שבת להקל בזה וכנ"ל בשם הפמ"ג. ובברכי יוסף מצאתי בשם אחד מן האחרונים שמצדד אפילו בדבר שיש בו מרק להקל להחם ע"י א"י אם נצטנן אם אינו נותן ע"ג האש או הכירה ממש שסומך על הפוסקים שסוברין דאין בשול אחר בשול אפילו אם נצטנן וצ"ע אם יש לסמוך ע"ז דמסימן זה לא משמע כן אך אם הוא לצורך שבת ואין לו עצה אחרת אפשר דיש לסמוך על זה].

ד. חזון איש (סי' ל"ז אות כ"א) - ונראה דעת הרמ"א לאסור כאן אמירה לנכרי ולא דמי לשבות דשות במקום מצוה דמתירין וכו' דאין האיסור הנתינה אלא מציאות מצב זה אסרו חכמים ששרשו שמא יחתה והכל בכלל הגזירה אם יעמיד בעצמו או ע"י נכרי ואפילו העמיד נכרי או קוף חייב להסיר וכמו קדירה בשיל ולא בשיל העומד מע"ש משקידש היום חייב להסירה וכו'. והנה אי מעמיד קודם שהוסק התנור הוי ג"כ כמשהה בתחילה בשבת למדנו אם סוף אש לבוא להתנור כמו מכונה חשמלית שהוכן מע"ש לבוא בשעה פלונית אסור ליתן לתוך התנור קודם שבא האש אפילו תבשיל שבשל כ"צ ואפילו הוא חם וכדין איסור חזרה דחשיב כמשהה בשבת, ואפילו אי בתנור שמסיק הנכרי לא חשיב משהה התם מחוסר מעשה של בעל בחירה אבל הכא דסוף חום לבוא מעצמו נראה דחשיב משהה

ה. חזון איש (סי' ל"ח אות ב') - כשיש לו תנור הניסק ע"י חשמל והכין מע"ש שעון לפתוח החשמל בשעה ידועה אסור להעמיד הקדירה ע"ג תנור קודם שנפתח החשמל משום דין שהייה ע"ג כירה ותנור בשבת שהרי אסרו גם חזרה באינה גרופה, ובגרופה לא התירו אלא חזרה בשלא הניחה ע"ג קרקע אבל שהייה בתחילה אסור, ואף אם העמיד חייב להסירה, וכן אם הקדירה ע"ג הכירה מע"ש באופן האסור גדון בשיל ולא הגיע למאכב"ד חייב לסלק את הקדירה שכל שנמצאת הקדירה בשבת באופן שאסרו חכמים משום שמא יחתה אסור, ואין האיסור תלוי במעשה העמדה על הקדירה אלא במציאות הקדירה על הכריה בשבת וכו'. והלכך אף אם העמיד הקדירה מע"ש במקום שחום החשמל יבוא בשבת אסור ואף אם נתבשל כמב"ד מע"ש נראה דאסור להחזיר דחום החשמל חשיב כאינה גרופה, ואף אם הנור כסור אין כאן היתר וכו' רק בותן מע"ש אבל לא מצינו היתר זה ליתן בשבת, ומיהו בע"ש מותר ליתן בתנור סגור.

ו. ס' הל' שבת להגר"ש איידער (אות תרנ"ז) - בסברא זו דחשיב שהייה שמעתי מפי הגרמ"פ דאינו דאיסור שהייה היא על האש ולא חשיב שהייה באין שם אש, ומכ"מ גם דעת הגרמ"פ לאיסור מטעם אחר ואין כאן מקום להאריך וכו'.

ז. ס' שמירת שבת כהלכתה (פ"א סע' כ"ה) - אולם פלטה חשמלית מיוחדת לשבת המיועדת לשמור על חום המאכל שעליה ואין רגילים לבשל עליה וגם אי אפשר להגדיל את מידת החום שלה אינה טעונה כיוסוף נוסף ומותר להחזיר עליה את הכלי והוא שימלא אחרי שאר התנאים וכו', אבל אין ליתן עליה לכתחילה בשבת קדירה שיש בה תבשיל אפילו הוא מבושל כל צרכו.

ח. תשו' אגרי"מ (ח"ד סי' ע"ד אות ל"ה) - האם מותר לחמם קדרה שנתבשלה והיא חמה קצת ע"ג מכשירים שנועדו לחימום ולא לבישול, כפלטה חשמלית (האט פלייט והאט טריי) או שולחן מחומם באדים (סטים טייבל), גם בלא הפסק קדרה, דאין דרך בישול בכך. תשובה: על פלטה חשמלית אם א"א להתבשל שם אז מותר להעמיד קדרה חמה אם אין שם אלא מדה אחת להחום ואם יש שתי מדות אסור וכו'. ועל שולחן המחומם באדים כמדומה שאפשר להתבשל שם וא"כ הוא ממילא דרך בישול.

ט. ר"ן (יט. בדפי הרי"ף) ד"ה תנו רבנן - וכן נמי מותר לתת על פי קדירת חמין בשבת תבשיל שנתבשל מערב שבת כל צרכו כגון פאנאדי"ש בלע"ז וכיוצא בהן לחממן ואף על פי שהיד סולדת בו לפי שאין דרך בשול בכך ואף על פי שהקדרה נתונה על האש.

י. שו"ע (סי' רנ"ג סע' ג') - המשכים בבוקר וראה שהקדיחה תבשילו, וירא פן יקדיח יותר, יכול להסיר ולהניח קדירה ישנה ריקנית על פי הכירה ואז ישים הקדירה שהתבשיל בתוכה ע"ג הקדירה ריקנית, ויזהר שלא ישים קדירתו ע"ג קרקע, ושתהיה רותחת.

יא. שו"ע (סי' רנ"ג סע' ה') - מותר לתת על פי קדירת חמין בשבת, תבשיל שנתבשל מע"ש כל צרכו, כגון לג פאנאדי"ש וכיוצא בהן, לחממן, לפי שאין דרך בישול בכך.

יב. בה"ל (סי' רנ"ג סע' ג') ד"ה ויזהר - דאם הניחן ע"ג קרקע אין ע"ז שם חזרה כשרוצה להניחה אח"כ וכתחלת הנחה דמיא דאסור אפילו ע"פ כירה גרופה וקטומה ואפילו הרמ"א מודה דהנחה בשבת לכתחלה אסור. ולכאורה סותר המחבר א"ע דלקמן בס"ה העתיק לדינא את דברי הרשב"א שהובא בב"י בשם הר"ן פרק כירה שכתב בשמו שם דמותר ליתן לכתחלה בשבת דאף שהקדרה התחתונה עומדת על האש כיון שהיא מפסקת ומעמיד הקדרה עליה אין דרך בשול בכך ועדיפא מכירה גרו"ק והוי כמעמיד נגד המדורה דמותר אף בשבת אם היה מבושל כ"צ וכו' אח"כ מצאתי בפמ"ג שיישב זו הקושיא בטוב טעם והוא דבסעיף ה' שאירי בעומדת ע"ג קדרת חמין או תבשיל לא נחשב כלל כעומד ע"ג כירה ולהכי מותר אף ליתן לכתחלה בשבת משא"כ בעניננו שהקדרה ריקנית ועומדת רק לסתום את חום הכירה שלא יהיה כ"כ חום נעשית הכירה עי"ז רק כשאר כירה גרופה וקטומה דאסור ליתן עליה בשבת תבשיל לכתחלה ובאמת אם היה עומד שם מבעוד יום קדרה שיש בה תבשיל היה מותר ליתן עליה לכו"ע קדרה זו אף בשבת לכתחלה.

יג. מהצית השקל (סי' רנ"ג ס"ק ל"ד) - והקשה בספר תוספת שבת (ס"ק מ"ב), למה בפאנאדי"ש התיר הרב ב"י הואיל והקדרה מפסקת ליתן אפילו לכתחלה, ובסעיף ג' כתב המשכים בבוקר כו' דאף על גב דהקדרה מפסקת אינו מתיר אלא חזרה, אבל לא ליתן לכתחלה, דהא הזהיר שלא יניח הקדרה על גבי קרקע, עיין שם מה שתירץ. ולענ"ד לפי מה שכתב מג"א לקמן (סי' שי"ח ס"ק כ"ו) אתי שפיר, שכתב דוקא דבר יבש שאין בו מרק מותר כהאי גוונא אפילו לכתחלה, אבל לא בדבר שיש בו מרק, אפילו הוא חם. ואם כן אתי שפיר האי דסעיף ג', דמשמע דמיירי ביש בו מרק.

יד. ס' שמירת שבת כהלכתה (פ"א הע' קי"ב) - וה"ה דלפי"ז מותר גם לכתחילה להניח בשבת צלחת הפוכה וכדו' ע"ג כירה כשאין לו קדירה מלאה תבשיל ע"ג האש ולהניח קדירה עליה באופן שאין בו משום איסור בישול וכו' כיון שאין דרך בישול בכך.

טו. חזון איש (סי' ל"ז אות ט') - הקשה המ"ב למה כאן בס"ג לא התיר המחבר בהפסק קדירה ריקנית אלא חזרה ולק' ס"ה מתיר ליתן לכתחילה לחם ממולא בשר צונן על הקדירה שעל הכירה לחממו, וכ' בשם הפרמ"ג דקדירה ריקנית משמת לכירה וחשיב כמעמיד ל הכירה אבל מעמיד ע הקדירה שתבשיל בתוכה חשיב כמעמיד על הקדירה ולא כמעמיד ע"ג כירה.